

Mitul din spatele scenei

Din teoria lecturii, ambițiile semiologiei și intuițiile lui Camil Petrescu își alimentează Maria Vodă Căpușan elanul exegetic în cartea sa *Pragmatica teatrului* (Eminescu, 1987). Ideea, aplicată doar literaturii, a mai fost dezvoltată de Marcello Pagnini, în *Pragmatica della letteratura* (1980), la care autoarea se raportează adesea comparativ, însă originea ei e de căutat în opoziția pe care estetica receptării a instituit-o față de teoriile imanentiste ale textului. Spectacolul teatral e urmărit de Maria Vodă Căpușan întotdeauna în dinamica împlinirii și constituirii lui („valoarea artistică pe scenă”, zice autoarea), din unghiul întregii rețele a participanților în actu (spectator, regizor, actor etc.), tot astfel cum semiologia era interesată de practica scriiturii, de construcția textului în simultaneitate cu receptarea lui.

Tonul disertației este înalt, cu orgolii disimulate, miza are mereu atingeri filosofice (sînt invocate frecvent *fenomenologia* și *ontologia*), excursul e construit pe acolade mari în istoria teatrului. Totuși, în ciuda impresiei de stăpînire impecabilă a domeniului, senzația finală e de construcție subțire, gata să se destrame la o confruntare mai riguroasă. Ideea cărții merită însă atenție, chiar dacă demonstrația se sprijină pe un fundament cam fragil. Spiritul speculativ al Marii Vodă Căpușan e în afară de orice îndoială și din această capacitate a asociației fulgurante ies cele mai subtile observații. Pragmatica teatrului ar presupune, după autoarea eseului, o fenomenalizare subtilă a unui fundament ritualic

și arhetipal al spectacularului, cu reverberații ontologice în care ființa își descoperă „arheologia” discursul dramatic e o formă de teatralizare a realului, raporturile dintre personaje traduc o serie de rituri sociale, vocea auctorială e o formă de exorcizare, prin personaj, a demonului din scenariul mitic, poietica e un mod al demiurgiei, regizorul — o revelare mascată a zeului. De la cercetarea dinamicii teatrală pe care o presupune spectacolul, se ajunge la o investigare a originilor genului, a metamorfozelor pe care fondul arhetipal, presupus a sta la baza dramei, le înregistrează de-a lungul timpului. Pragmatica devine astfel o fenomenologie a arhetipurilor, o hermeneutică *sui generis*, care, în absența unei metode riguroase, se sprijină pe divagație. Nu intuițiile cărții trebuie puse la îndoială, căci ele emană dintr-o inteligență acut speculativă, ci metodologia, care e o formă a asociației libere. Fiind însă un eseu, în cel mai curat înțeles al cuvîntului, *Pragmatica teatrului* refuză deliberat cercetarea riguroasă, lăsînd suficient loc narcisismului. Nu o dată, subiectul cărții se pierde în plasa înclicată a digresiunilor, punînd cititorul în situația, deloc lejeră, de a reconstitui desenul covorului după nodurile din spatele lui. Unele alunecări esistice sînt pure jubații în fața oglinzii, ca aceste exerciții interogative despre *Numele trandafirului*, fără nici o legătură cu ideea pragmaticei: „Care lectură se cere privilegiată? Aventura lumească sau cea a cuvintelor? Vorbele grele de sevele pămîntului, de dorinți, de sînge și violență sau cele decantate în limpezimea ideii? Poate că marea forță a acestor pagini stă tocmai în a da fiecăruia cartea după care tinjește, dar în același timp și senzația că dincolo de ea se află nenumărate altele, în teritoriul infinit și totuși împlinit în sine al Cărții”.

Pragmatica teatrului e, în ce are mai bun, o carte inteligentă, de o incontestabilă expresivitate a stilului, în care autoarea pune mult apetit teoretic și dezinvoltură a reflecției, dar și multă vanitate ce bate, discret, în bovarism intelectual.

Maria Vodă Căpușan, *Pragmatica teatrului*. Ed. Eminescu, 1987.

Radu G. ȚEPOSU